

УДК 634.11:632.768

ЕНТОМОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ПОСІВІВ КУКУРУДЗИ

М. А. Левчук

студентка 2 курсу, група АГР-21, навчально-науковий інститут агроєкології та землеустрою
Науковий керівник – к.с.-г.н., доцент Т. М. Солодка

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

В статті наведено ентомологічний моніторинг посівів кукурудзи в умовах Рівненської області. Відмічені основні види шкідників. Оцінено динаміку зміни чисельності шкідників.

Ключові слова: шкідники, ентомологія, моніторинг, чисельність, комахи.

В статье проведен энтомологический мониторинг посевов кукурузы в условиях Ровенской области. Отмечены основные виды вредителей. Оценена динамика изменения численности вредителей.

Ключевые слова: вредители, энтомология, мониторинг, численность, насекомые.

The article presents entomological monitoring of maize crops in the Rivne region. The main types of pests are marked. Estimation of the dynamics of changes in the number of pests.

Keywords: pests, entomology, monitoring, numbers, insects.

Останніми десятиріччями в Україні спостерігаються аномальні метаморфози з погодними умовами, що, в свою чергу погіршує фітосанітарний стан сільськогосподарських угідь. Отже, мінливий характер зовнішнього середовища щороку впливає на спільний комплекс: рослина – шкідники (кукурудза). Разом з цим, виникає низка проблем, які вже були вирішені. Наприклад, значне зростання чисельності шкідників, що живуть у ґрунті (різні види дротяників, личинки пластинчастовусих (хрущі), а також низки видів підгризаючих совок (озимої, окличної, іпсилон та інших), що пошкоджують кукурудзу.

Останніми роками значна проблема виникла із завезенням у західний регіон України карантинного виду – західного кукурудзяного жука-діабротика, який швидко поширюється [1; 2]

Опираючись на всеукраїнські дослідження, нами був проведений ентомологічний моніторинг на території Рівненської області. Обстеження проводили на посівах кукурудзи та сої.

Починаючи з травня та протягом усього періоду вегетації 2019 року, було проведено обстеження території області для виявлення карантинних та інших шкідливих для рослин організмів. Порівняно з попереднім роком площі карантинних вогнищ американського білого метелика по Україні збільшилися на 293,8 га і становлять понад 49 тис. га. У деяких регіонах країни погодні умови 2017 року сприяли масовому розмноженню шкідників, унаслідок чого були виявлені нові їхні вогнища. Запроваджено карантинний режим у Вінницькій, Луганській, Миколаївській, Сумській і Харківській областях загальною площею 293,8 га. Зменшення чи збільшення площ насаджень, заселених американським білим метеликом, буде залежати від кліматичних умов навколишнього середовища. Нами виявлена популяція шкідника в північних та західних районах області.

Завдяки моніторингу відбулись суттєві зміни у виявленні карантинних шкідників, одним із яких є західний кукурудзяний жук. За результатами проведених обстежень цього шкідника було вперше зафіксовано в Волинській (7 районів), Житомирська (5 районів) і Рівненській (4 райони) областях. Запроваджено карантинний режим на загальній площі 1112,04 га. У Вінницькій, Івано-Франківській, Тернопільській і Хмельницькій областях, де попередні роки спостерігали вогнища кукурудзяного жука, також виявлено нові осередки шкідника та запроваджено карантинний режим. Тогоріч фітосанітарними лабораторіями шкідника було виявлено 367 разів, з них 365 – це імаго на феромонних пастках під час обстежень і 2 – виявлення живих личинок (обстеження в Закарпатській обл.). У цілому по Україні площа під карантинним режимом по західному кукурудзяному жуку 2019 року збільшилась на 2629,62 га. Станом на 01.01.2019 року шкідник розповсюджений в 10 областях, 95 районах, 737 населених пунктах на загальній площі 88950,6 га. Нами відмічено наявність кукурудзяного жука на посівах кукурудзи в південних районах області.

За умов масового використання феромонних пасток під час обстежень, наступного року нами прогнозується збільшення площі зараження західним кукурудзяним жуком в результаті виявлення нових вогнищ.

Зазвичай середземноморську плодову муху в Україні виявляють під час інспектування та фітосанітарної експертизи імпортованих фруктів. Відомо, що цей вид-поліфаг, може житися на понад 70 видах рослин-господарів. Станом на 01.01.2019 року в Україні є 2 карантинні зони, де запроваджені обмеження через виявлення середземноморської плодової мухи. Площі вогнищ становлять 9,9 га (Одеська область).

На сьогодні розроблений та прийнятий план заходів щодо локалізації та ліквідації вогнищ середземноморської плодової мухи. Зоною ризику у вирощуванні плодів культур можуть стати райони степової та лісостепової зони України. Спостереження за імовірною адаптацією шкідника в цьому регіоні буде продовжено, якщо шкідника буде не виявлено, карантинний режим скасують.

Досить часто фахівці фітосанітарних лабораторій виявляють південноамериканську томатну міль. Такий стан з імпортованими помідорами свідчить про постійний ризик завезення молі та її поширення на полях пасльонових культур в Україні. Наявність наразі вогнища шкідника в Рівненській області нами не підтверджено. Зростання температурних показників збільшує ризики акліматизації цього виду у районах степової і лісостепової зони України для пасльонових культур. Наступного року можливе як збільшення, так і зменшення площ під карантинном по південноамериканській томатній молі.

Нами відмічено також багаточисельні популяції коваликів і чорнишів. За багаторічними даними обстежень Інституту зернового господарства УААН, не менше ніж на 70% посівних площ кукурудзи чисельність личинок коваликів і чорнишів буває вища за економічний поріг шкодочинності (3–5 екз./м²). До того ж, найчастіше це трапляється на зрошуваних землях і, особливо, на полях, де культуру висівають через два-три роки після оранки багаторічних трав. Під час обстеження таких посівів встановлено, що кількість личинок на них, зазвичай, буває на 60–70% вища ніж на полях, що не перебували в такому біоценотичному зв'язку з люцерною.

Підвищену щільність популяцій коваликів на зрошуваних землях фіксували й тоді, коли на полі за два роки до обстеження (в рік відродження личинок цієї генерації) після озимої пшениці висівали пожнивні культури. Вегетаційні поливи озимої пшениці, вологозарядковий і вегетаційний полив пожнивної культури створювали оптимальний режим вологості ґрунту, що сприяло максимальному виживанню відкладених яєць і личинок, що вплинуло на відродження практично всіх видів коваликів.

1. Ляска Ю. М., Стригун О. О. Видовий склад основних шкідників агроценозу кукурудзи Лівобережного Лісостепу України. *Вісник ПДАА*. 2019. № 2. С. 45–52. 2. Фомина О. Н., Левин А. М., Нарсеев А. В. Зерно. Контроль качества и безопасности по международным стандартам. Колос С, 2001. 368 с.